

МЕЂУНАРОДНОПРАВНА ЗАШТИТА ПРАВА ДЕТЕТА

*Предраг Јанковић¹, магистар међународних односа
Адвокатска канцеларија Цвијановић*

Сажетак: Гледајући по старосној структури људи, деца представљају најрањивију групу, физички слабију и психички незрелију од одраслих лица. Због тога су често објекат злоупотреба, физичких, психичких и правних. Деца су често предмет трговине људима, сексуалног искориштавања и злостављања, радног изабљивања, злоупотребљавања у ратне сврхе. Поред тога налазе се и у мигрантским групама. Све такве ситуације код деце која се у њима нађу изазивају трауме, нарушавање психичког и физичког здравља, интегритета и развоја, и на крају крајева често и смрт. Разумљиво је да то захтева изналажење решења којима би се спречавала и отклањала таква стања а то се само може постићи стварањем правног оквира кроз који се остварује заштита детета. Тај проблем је одавно препознат и на нивоу међународне заједнице. Међународно право људских права је до данас исходovalo велики број уговора и других међународних правних аката, у којима и дете, потпуно оправдано, има посебно место. Из тих међународних правних аката проистичу правно обавезујуће норме којима се штите права, личност и интегритет детета као јединке друштва. У овом раду ће бити представљена достигнућа међународног права у стварању правног оквира за заштиту права детета.

Кључне речи: међународно право, дете, права детета, међународне конвенције.

Уводна разматрања

Људска права су једна од главних тематика међународног права. Међународна заједница континуирано ради на унапређењу заштите људских права и међународно право људских права је до данас исходovalo велики број међународних правних аката који регулишу ту материју. Поред да тако кажемо општих људских права која се могу применити на све људе, увидела се потреба да се посебно заштите права одређених група ради њихове особености. Једну од таквих група чине деца а основну дистинкцију у односу на целокупну популацију представља старосна доб у којој су она физички слабија и психички незрелија од одраслих људи што значи да им је потребна посебна заштита и брига. Било је неопходно донети правне акте на међународном нивоу које би поштовале све државе, а кроз успостављање каталога дечјих права и увођења одређених стандарда (нпр. наајбољи интерес детета), као и регулисање старатељства, усвојења, издржавања и родитељског права у прекограничним случајевима.

У тој животној доби деца су подложна разним злоупотреблама, физичким, психичким и правним. Она већином нису у стању да се одупру тим злоупотреблама а и лако их је изманипулисати, услед чега су често предмет трговине људима, сексуалног искориштавања и злостављања, радног изабљивања, злоупотребљавања у ратне сврхе. Поред тога налазе се и у мигрантским групама. Према подацима УНИЦЕФ-а, у 2017. години сваких пет секунди у свету је умрло једно дете старости испод 5 година, 1990. године је то било двоструко више, а од 1990. до 2013. године око 223 милиона деце је умрло пре него што је навршило пет година. Њих 500 милиона нема најосновније хигијенске услове, 100 милиона деце живи напуштено од својих породица, подвргнуто исцрпљујућем раду, ситној крађи, проституцији и сл. Око 58 милиона

¹ pezo.jankovic@yahoo.com

деце, према подацима за 2019. годину не похађа основну школу сходно свом узрасту, а према проценама за 2020. годину око 160 милиона деце широм света је изложено децјем раду, где су многи послови опасни и по живот. Милиони деце су жртве трговине људима, сексуалног и другог злостављања, злоупотребе наркотика, децјих бракова (одлуком њихових родитеља или старатеља).² Све такве ситуације код деце која се у њима нађу изазивају трауме, нарушавање психичког и физичког здравља, интегритета и развоја, и на крају крајева често и смрт. Разумљиво је да то захтева изналагање решења којима би се спречавала и отклањала таква стања а то се само може постићи стварањем правног оквира кроз који се остварује заштита детета. Тај проблем је одавно препознат и на нивоу међународне заједнице.

Заштитом деце бави се низ међународних органа и установа, од којих треба истаћи Организацију уједињених нација (УН), Међународну организацију рада (МОР) и УНИЦЕФ који међу њима има посебан значај. Заштита права детета на међународном плану одвија се у два правца: у оквиру заштите општих људских права и кроз посебну заштиту права детета. До закључка у овом раду у којој мери је међународно право успело да регулише материју права детета дође се анализом садржаја међународноправних докумената.

Хашке конвенције о правима детета

Интересовање за заштиту права детета у међународном праву сеже још у време пре Првог светског рата. Први међународни акт који говори о правима детета је Хашка конвенција о старатељству над малолетницима из 1902. године. Она представља први покушај Хашке конференције да се деци пружи заштита у прекограничним случајевима, међутим у ограниченом обиму, будући да је посвећена искључиво питању организовања старатељства над малолетницима. Ову конвенцију карактерише ограничено поље примене и затвореност (Марјановић, 2014). Када је реч о пољу примене, Конвенција из 1902. се односи само на малолетника који је држављанин државе уговорнице и који има уобичајено боравиште на територији једне од уговорница (члан 9 став 1). У погледу меродавног права, основни критеријум у Конвенцији 1902. је *lex nationalis* малолетника (члан 1). То значи да је с једне стране, географски ограниченог домаћаја, а, с друге стране, само право државе уговорнице може бити меродавно. Ова конвенција је била затворена за државе које нису биле њене чланице. Упркос својим мањкавостима, Конвенција 1902. је извршила одређени утицај на даљи развој хашког међународног приватног права о заштити деце јер је указала на потребу конвенцијске заштите деце у прекограничним приватноправним односима, много пре него што су се људска права генерално нашла у жижи интересовања међународног јавног права. Поред тога, у Конвенцији 1902. се може уочити зачетак идеје која ће временом добити све већи значај, а то је међународна сарадња (Марјановић, 2014).

Прве конвенције након II светског рата уређују материју издржавања деце: Конвенција о меродавном праву за обавезе издржавања деце (1956) и Конвенција о признању и извршењу одлука о издржавању деце (1958), јер је потреба заштите деце у материји издржавања постала приоритет у периоду након Другог светског рата. Тек је 1961. године донета нова конвенција која је регулисала не само старатељство, већ и друге мере за заштиту деце (Конвенција о надлежности органа и меродавном праву у материји заштите малолетника из 1961.). Након тога, уследила је и прва хашка конвенција о међународном усвојењу (Конвенција о надлежности, меродавном праву и признању одлука о усвојењу из 1965.), а материја издржавања деце уређена је још једним конвенцијским паром: Конвенција о меродавном праву за обавезе издржавања (1973) и Конвенција о признању и извршењу одлука о обавезама издржавања (1973). Ове конвенције карактерише слабљење утицаја држављанства и, насупрот томе, све очигледнијег издвајање уобичајеног боравишта детета као главне тачке везивања и критеријума надлежности. Ове конвенције значиле су велики корак напред у области заштите права детета у међународном праву. Идеје које ће се даље развијати у модерним хашким конвенцијама почеле су да се уобличавају управо у овом периоду: превласт уобичајеног боравишта, паралелизам међународне

² Доступно на: www.unicef.org

надлежности и меродавног права и међународна сарадња посредством посебно одређених органа (Марјановић, 2014).

Конвенција о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце (1980) има за циљ да обезбеди што хитнији повратак деце незаконито одведене или задржане у некој држави уговорници да обезбеди да се права на старање и виђење са дететом по закону једне од држава уговорница стварно поштују у другој држави уговорници. Ова конвенција прописује у којим се случајевима задржавање или одвођење деце има сматрати незаконитим, и процедуру повратка детета.

Конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења из (1993) утврђује мере заштите да би се обезбедило да се међудржавна усвојења остварују у најбољем интересу детета и уз поштовање његових основних права које признаје међународно право, те налаже да се установи систем сарадње међу чланицама уговорницама да би се обезбедило да се те мере заштите поштују и њима спречава отимица, продаја или трговина децом и да се обезбеди да се у државама уговорницама признају усвајања која се остварују у складу са овом конвенцијом.

Конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце (1996) наводи правила за побољшање заштите деце у међународним ситуацијама и избегавање сукоба међу различитим правним системима. Обухваћа надлежност, признавање и провођење одлука у брачним стварима и стварима које се односе на родитељску одговорност.

Конвенција о међународном остваривању издржавања деце и других облика породичног издржавања (2007) надовезује се на постојеће Хашке конвенције и на Конвенцију УН о меродавном праву за обавезе издржавања деце из 1956., и има за предмет да се осигура ефикасно међународно остваривање права за издржавање детета и других облика издржавања породице путем успостављања свеобухватног система сарадње међу државама уговорницама.

Протокол о меродавном праву за обавезе издржавања (2007) замењује постојеће Хашке конвенције из 1956. и 1973. по питању меродавног права за обавезе издржавања, јер једна од намера била да се ове конвенције модернизују. Основна сврха овог протокола је да уведе униформна међународна правила за одређивање меродавног права за обавезе издржавања. Обим права на издржавање у овом протоколу је шири него у Конвенцији 2007.³

Генерално посматрано, у материји прекограничне заштите деце Хашка конференција је до сада донела конвенције посвећене следећим областима: 1) међународна отмица деце, 2) родитељско право и мере за заштиту деце (родитељска одговорност), 3) међународно усвојење и 4) издржавање (Марјановић, 2014).

Декларације Друштва народа и УН о правима детета

У оквиру Друштва народа 1924. године усвојена је Женевска декларација о правима детета. Кратак садржај тог документа је одражавао мишљење да су деца слаба и незрела људска бића којима је потребна посебна заштита и брига, а коју само одрасли могу да пруже на начин који сматрају адекватним. Основ за формулисање права и политике релевантне за децу тражен је у оквиру система вредности који су претпостављали пажњу, бригу и усмеравање (Заштитник грађана, Повереник за заштиту равноправности, 2011).

Декларација о правима детета из 1959. године усвојена у УН је документ којим се дефинишу идеали и циљеви светске заједнице у односу на појединачна дечја права. Настала је на идеји заштите универзалних људских права Универзалне декларације о људским правима из 1948., и потреби посебне заштите деце. Састоји се од уводне преамбуле и 10 темељних чланова у којима се дају основна начела и препоруке за темељну заштиту права детета на слободан, природан и достојанствен живот (социјална и економска скрб, здравствена и грађанска заштита, образовни и културни развој, заштита деце с посебним потребама и др.). Ова декларација је била садржанија од Декларације Друштва народа, али с обзиром на чињеницу да је реч о правно

³ Outline of the Protocol, <https://assets.hcch.net/docs/9ce7186f-619c-47a3-a03f-6447663466c8.pdf>.

необавезујућем документу без надзорног механизма, ова декларација је представљала само изјаву добре намере (Ђорђевић, 2012).

Права детета у општим актима међународног права о људским правима

Најважнији акти међународног права о људским правима садрже одредбе о заштити права детета. Тако Универзална декларација о људским правима у члану 25. прописује да мајка и дете имају право на нарочиту бригу и помоћ, а сва деца, било рођена у браку или изван њега, треба да уживају исту социјалну заштиту. Члан 24. Међународног пакта о грађанским и политичким правима каже да свако дете, без разлике у погледу расе, боје коже, пола, језика, вере, националног или социјалног порекла, имовине или рођења, има право на мере заштите од стране своје породице, друштва и државе које одговарају његову малодобном статусу. У поступку с малолетницима водиће се рачуна о њиховом узрасту и о интересу који представља њихово преваспитавање (члан 14. став 4.). Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима посветио је пажњу дечјим правима у члану 10. став 3. где стоји да посебне мере помоћи и заштите треба да се предузму у корист све деце и младежи без икакве дискриминације због порекла или других разлога. Деца и омладина морају бити заштићени од привредног и друштвеног искоришћавања. Њихово запошљавање на радовима штетним по њихов морал и здравље, који доводе у опасност њихов живот или могу спречити нормалан развој, биће кажњено по закону. Државе такође треба да одреде границу старости испод које ће запошљавање дечје радне снаге бити забрањено и кажњиво по закону.

Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена (1979) у члану 16. предвиђа да у вршењу родитељских права и обавеза, старатељства, туторства, код управљања имовином и усвајања деце интереси деце морају бити на првом месту. Конвенција о правима лица са инвалидитетом чланом 7. гарантује деци с инвалидитетом сва људска права и основне слободе на основу једнакости са другом децом уз примену стандарда најбољег интереса детета. Према члану 23. став 3. ове конвенције, државе потписнице ће осигурати да деца са инвалидитетом имају једнака права у погледу породичног живота. Ради остваривања тих права и спречавања сакривања, напуштања, запостављања и одвајања деце са инвалидитетом, државе потписнице обавезују се да деци са инвалидитетом и њиховим породицама пруже ране и свеобухватне информације, сервисе и подршку.

Конвенција о правима детета

Преамбула Конвенције о правима детета се позива на међународна акта наведена у претходном одељку, укључујући и Повељу УН. Захваљујући Конвенцији о правима детета, дете је од објекта заштите постало субјект права. Треба нагласити да ова конвенција признаје свако дете као носиоца властитих људских права која не произилазе из права родитеља или неког другог одраслог лица односно не зависе од њих (Бенедек и Николова, 2005). На тај начин, оно се више не доживљава као припадник посебне категорије угрожених лица којима је потребна посебна заштита и помоћ, већ као равноправан правни субјект који ужива основна права и слободе, овлашћен да учествује у поступцима у којима се одлучује о питањима која утичу на његов живот. Другим речима, од пасивног примаоца заштите, дете је постало активан и видљив грађанин. Значај Конвенције о правима детета је изузетан, имајући у виду универзалну прихваћеност од стране држава чланица Уједињених нација Конвенцију су ратификовале 193 државе. Једино САД, Јужни Судан и Сомалија нису ратификовале Конвенцију о правима детета. Конвенција је оставила дубок траг и на унутрашњем и на међународном плану - дете данас, као *грађанин света* (Hirsch Ballin, 1999), није субјект само националног права већ и међународног приватног права. Од усвајања 1989, Конвенција је постала универзално ратификован међународни уговор. Уз Конвенцију су 2000. године усвојена два факултативна протокола, чиме су унапређене и прецизиране неке области које су биле недовољно заступљене у Конвенцији (Јанковић и Радивојевић, 2011). Универзално прихватање Конвенција и брза ратификација Опционих протокола резултат су великих напора држава, међународних организација и цивилног друштва да се признају и реализују права сваког детета.

Једно од највећих достигнућа Конвенције је да је у том међународном уговору уведен каталог права детета. Садржај права одражава став да је дете субјект тих права. Када је усвојена, Конвенција је као међународни уговор представљала значајно достигнуће у процесу развоја и јачања међународног права о деци. Конвенција је свеобухватан документ, који препознаје све категорије људских права – грађанска, политичка и економска, као и социјална и културна. То је била новина за међународне уговоре у домену људских права и због тако широког приступа Конвенција је била и остала најзначајнији документ о правима детета. Гледајући структуру конвенције, 40 чланова тичу се материјалних права, а преосталих 14 односе се на процес имплементације. Дете се више не посматра као објект својих родитеља, већ субјект сопствених права.

Конвенцијом о правима детета, у члану 3., утврђен је стандард најбољи интерес детета, као обавезујући професионални стандард за све активности независно од тога да ли их предузимају јавне или приватне установе социјалне заштите, судови, државна управа, законодавна тијела или организације цивилног друштва (Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине). Конвенција о правима детета садржи посебне одредбе о правима детета, којима се предвиђају мере за: заштиту од физичког и психичког насиља, злоупотребе и занемаривања, укључујући сексуалну злоупотребу у породици или док је под заштитом друге особе или установе којој је дете поверено на бригу (члан 19); заштиту од употребе наркотика и психотропних супстанци (члан 33); заштиту од свих облика сексуалног искориштавања и злостављања (члан 34); отмицу и трговину децом (члан 35); заштиту од свих облика експлоатације штетних по развој детета (члан 36); заштиту од нехуманих и понижавајућих поступака и кажњавања (члан 37); подршку за физички и психички опоравак детета жртве насиља и његово социјално реинтегрисање (члан 39). Факултативни Протокол о продаји деце, дечијој проституцији и дечијој порнографији третира ова кршења дечијих права. Посебна заштита детета од експлоатације обезбеђена је усвајањем факултативног Протокола уз Конвенцију о правима детета, о продаји деце, дечијој проституцији и дечијој порнографији.

Чак и када се у случају повреде права заштита тражи преко других уговора, нпр. Међународног пакта о грађанским и политичким правима или Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода, Комитет за људска права и Европски суд се у својим препорукама и пресудама позивају на Конвенцију о правима детета. Другим речима, она је постала врховни ауторитет у домену међународног права о деци. Конвенција је из много разлога јединствен међународни уговор. Пре свега, први је међународноправни документ којим је универзално прихваћена дефиниција детета. У сваком случају, Конвенција је најприхваћенији међународни уговор у области људских права. Осим што је први међународни документ који обухвата сва људска права, Конвенција је иновативна пошто успоставља нека нова и изазовна права, као што су право детета да изрази своје мишљење и право детета жртве свих облика експлоатације на физички и психолошки третман и интеграцију.

Недовољно јасне одредбе о појединим правима детета или оне које су превише општег карактера су прецизиране и кроз рад надзорних тела успостављених међународним уговорима. Комитет за права детета, надзорно тело успостављено Конвенцијом о правима детета, је до сада усвојио тринаест Општих коментара који тумаче одређене одредбе Конвенције.⁴ И бројни општи коментари других уговорних тела се у целини или делимично односе на права детета. Општи коментари нису правно обавезујући за државе али представљају ауторитет у одређеној области. Захваљујући Општим коментарима, државе, стручњаци, родитељи и сама деца имају својеврсно упутство за разраду, боље разумевање и стварње услова за пуну реализацију права.

Факултативним протоколом уз Конвенцију о правима детета о продаји деце, дечијој проституцији и дечијој порнографији предвиђено је да ће државе уговорнице забранити продају деце, дечију проституцију и дечију порнографију. Протокол прецизира које се радње требају инкриминисати, предвиђа помоћ државе деци жртвама у складу с овим Протоколом, правну помоћ између држава, и да сваке две године подносе извештај Комитету за права детета. Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о учешћу деце у оружаним сукобима, налаже државама уговорницама да на сваки начин онемогуће лицима која нису напунила 18 година учествују директно у ратним непријатељствима, и да сваке две године подносе извештај

⁴ Доступно на: cpd.org.rs

Комитету за права детета. Генерална скупштина УН је 2011. године усвојила Трећи факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета. Њиме се уводи могућност подношења индивидуалних представки и међудржавних саопштења Комитету за права детета. Индивидуална представка може бити поднета било од стране жртве кршења права детета или групе жртава. Уколико је поднета од стране других субјеката, неопходно је да је представка поднета у име жртве и са њеним пристанком. Ипак, постоји могућност изостанка пристанка, уколико подносилац докаже оправданост такве ситуације нпр. уколико неко поднесе представку у име бебе или детета мале старости.

Остали важнији међународноправни акти о правима детета

Конвенција бр. 138. о минималним годинама старости за заснивање радног односа, донета 1973. године у оквиру Међународне организације рада (МОП), обавезује сваку државу потписницу да спроводи националну политику чији је циљ да се обезбеди ефективно укидање рада деце и да се прогресивно померају минималне године старости за заснивање радног односа или рада у складу са потпуним физичким и менталним развојем омладине. Ова конвенција сугерише да минималан број година за заснивање радног односа не би смео да буде испод 15. Конвенција бр. 182. о најгорим облицима дечјег рада, усвојена 1999. године такође у оквиру МОП-а, захтева да свака чланица која ратификује ову конвенцију предузима хитне и ефикасне мере како би обезбедила да се најгори облици дечјег рада под хитно забране и елиминишу. Конвенцијом је прецизирано шта се има сматрати најгорим облицима дечјег рада.

Конвенција против дискриминације у васпитању и образовању, усвојена 1960. године под окриљем УНЕСКА, утврђује да у сврху ове конвенције израз *дискриминација* обухвата свако разликовање, искључивање, ограничавање или давање предности засновано на раси, боји коже, полу, вери, политичком или неком другом уверењу, националном или социјалном пореклу, економском статусу или рођењу, са циљем оспоравања или угрожавања права на једнакост у васпитању и образовању, нарочито:

а) оспоравање било којој особи или групи приступ било којој врсти или степену васпитања и образовања;

б) ограничавање било које особе или групе на нижи васпитно-образовни стандард;

ц) оснивање или одржавање одвојених васпитно-образовних система или установа за особе или групе, изузимајући случајеве предвиђене одредбама члана 2. ове Конвенције,

д) довођење било које особе или групе у положај који је неспојив с људским достојанством.

У овој конвенцији израз „васпитање и образовање” односи се на све врсте и степене васпитања и образовања и обухвата приступ васпитању и образовању, васпитно-образовни стандард и квалитет, те услове у којима се васпитање и образовање спроводи.

Протокол за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом из 2000. године, познат и као Палермо протокол, допуњава Конвенцију УН против транснационалног организованог криминала. У овом протоколу је наведено да је његова сврха између осталог превенција и борба против трговине људским бићима, уз поклањање посебне пажње женама и деци.

Као важан међународни документ овде треба споменути и Конвенцију Савета Европе о заштити деце од сексуалног искориштавања и сексуалне злоупотребе из 2007. познату и као Ланзароте конвенција. Према подацима који долазе из земаља Европске уније произилази да је свако пето дете жртва неког облика сексуалног насиља, а свака четврта девојчица и сваки шести дечак су имали искуства која се односе на сексуално злостављање, због чега је Савет Европе припремио тзв. Ланзароте конвенцију, која представља први међународни инструмент који сексуално злостављање деце третира као злочин, без обзира на то где је и ко га је починио – у кући, институцијама које брину о деци, путем мреже организованог криминала или путем интернета. Занимљиво је да је ова конвенција отворена за све државе света а не само чланице Савета Европе и до сада је је ратификовало 48 држава.⁵

⁵ Доступно на званичној интернет страници Савета Европе: coe.int

Закључак

Деца представљају друштвену категорију којој је од стране друштва потребна посебна заштита у сваком погледу. Она су по природи ствари физички и психички инфериорна у односу на одрасле особе, те због тога њихова права не могу бити заштићена у оквиру општих норми које важе за све људе, већ је неопходно да се то остварује кроз норме које су прописане посебно за децу. Деца су један камен темељац и будућност сваког друштва, и од њиховог квалитета живота, формирања, образовања, васпитања умногоме зависи какво ће то друштво бити. У свету постоје многи проблеми који великом броју деце онемогућавају чак и минималне услове за нормалан живот. Пре свега многа деца су жртве породичних проблема, разних злоупотреба и искориштавања, где су њихова права угрожена. Милиони деце гладују, раде непримерене послове, учествују у ратним сукобима. На међународном нивоу је већ почетком двадесетог века препозната потреба за међународноправним регулисањем одређених права детета, због неких прекограничних случајева, додуше штуро. Касније, нарочито након Другог светског рата, настављено је са међународноправним нормирањем дечјих права, кроз одредбе међународних аката о заштити општих људских права и аката о посебној заштити одређених права детета. До данас по том питању је донет велики број међународних конвенција, од којих је најзначајнија Конвенција о правима детета из 1989. године, која је креирала каталог дечјих права и увела одређене правне стандарде. Али ту су и многе друге исто тако важне конвенције, донете пре и после Конвенције о правима детета, којима се забрањује свака злоупотреба и искориштавање деце, отмица и трговина децом, а исто тако регулише и материја старатељства, издржавања и усвојења деце, меродавно право и сл. Поред конвенција, донесени су и попутни међународни акти у форми протокола и општих коментара којима се прецизирају и разрађују одредбе конвенција. У наведеним међународним актима утврђене су процедуре за остварење права детета, што доприноси томе да они не остану само мртво слово на папиру. На основу анализе садржаја тих међународних правних аката може се закључити да је до данас учињен велики напредак у међународном регулисању свих аспеката дечјих права што би се требало позитивно одразити на остваривање права детета у националним законодавствима, јер у суштини међународноправни акти су ефикасни само уколико се примењују у појединачним државама, а државе су потписивањем међународних аката обавезане да их примењују. У будућности акценат треба ставити на што већу примену у пракси међународних правних аката који регулишу права детета.

Литература

1. Benedek, W. i Nikolova, M. (2005). Razumevanje ljudskih prava: priručnik o obrazovanju za ljudska prava. Beograd: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Srbije i Crne Gore, Beogradski centar za ljudska prava.
2. Ђорђевић, С. (2012)., ТРЕЋИ ФАКУЛТАТИВНИ ПРОТОКОЛ УЗ КОНВЕНЦИЈУ О ПРАВИМА ДЕТЕТА. ЗАШТИТА ЉУДСКИХ И МАЊИНСКИХ ПРАВА У ЕВРОПСКОМ ПРАВНОМ ПРОСТОРУ, LXII, стр. 505-521. Ниш.
3. Заштитник грађана, Повереник за заштиту равноправности (2011). ПРАВА ДЕТЕТА У МЕЂУНАРОДНИМ ДОКУМЕНТИМА, уредница Невена Вучковић Шаховић. Београд. Преузето са:
https://www.ombudsman.rs/attachments/2145_PDFPrava_detet_u_medjunarodnim_dokumentimaF.pdf
4. Јанковић, Б. И Радивојевић, З. (2011). Међународно јавно право. Ниш: Пунта.
5. Марјановић, Ђ. С. (2014). Заштита деце у хашким конвенцијама о међународном приватном праву. Докторска дисертација. Правни факултет Универзитета у Нишу.
6. Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, СМЈЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЈЕНУ И УТВРЂИВАЊЕ НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЈЕТЕТА, ВОДИЧ ЗА ПРОФЕСИОНАЛЦЕ. Преузето са: https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2019020112314016eng.pdf
7. Hirsch Ballin, E.M.H. (1999). Children as world citizens. *Globalization of child law. The Role of the Hague conventions* (eds. Sh. Detrick, P.Vlaardingerbroek), pp. 7-13. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.

Међународноправни извори

1. Декларација УН о правима детета (1959)
2. Женевска декларација о правима детета (1924)
3. Конвенција о старатељству над малолетницима (1902)
4. Конвенција о меродавном праву за обавезе издржавања деце (1956)
5. Конвенција о признању и извршењу одлука о издржавању деце (1958)
6. Конвенција о надлежности органа и меродавном праву у материји заштите малолетника (1961)
7. Конвенција о надлежности, меродавном праву и признању одлука о усвојењу (1965)
8. Конвенција о меродавном праву за обавезе издржавања (1973)
9. Конвенција о признању и извршењу одлука о обавезама издржавања (1973)
10. Конвенција о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце (1980)
11. Конвенција о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења из (1993)
12. Конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце (1996)
13. Конвенција о међународном остваривању издржавања деце и других облика породичног издржавања (2007)
14. Конвенција о правима детета (1989)
15. Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена (1979)
16. Конвенција о правима лица са инвалидитетом (2006)
17. Конвенција бр. 138. о минималним годинама старости за заснивање радног односа (1973)
18. Конвенција бр. 182. о најгорим облицима дечјег рада (1999)
19. Конвенција против дискриминације у васпитању и образовању (1960)
20. Конвенција Савета Европе о заштити деце од сексуалног искориштавања и сексуалне злоупотребе (2007)
21. Међународном пакт о грађанским и политичким правима (1966)
22. Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966)
23. Протокол за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом (2000)
24. Протокол о меродавном праву за обавезе издржавања (2007)
25. Трећи факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета (2011)
26. Универзална декларација о људским правима (1948)
27. Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији (2000)
28. Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о учешћу деце у оружаним сукобима (2000)

INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF THE RIGHTS OF THE CHILD

Summary: *Looking at the age structure of people, children represent the most vulnerable group, physically weaker and mentally immature than adults. Because of that, they are often the object of abuse, physical, mental and legal. Children are often the subject of human trafficking, sexual exploitation and abuse, labor exploitation, and abuse for war purposes. In addition, they are in migrant groups. All such situations in children who find themselves in them cause trauma, impairment of mental and physical health, integrity and development, and ultimately often death. It is understandable that this requires finding solutions that would prevent and eliminate such conditions, and this can only be achieved by creating a legal framework through which child protection will be realized. This problem has long been recognized at the level of the international community. Till today, international human rights law has resulted in a large number of treaties and other international legal acts, in which the child, fully justified, has a special place. These international legal acts result in legally binding norms that protect the rights, personality and integrity of the child as an individual of society. This paper will present the achievements of international law in creating a legal framework for the protection of the rights of the child.*

Keywords: *International law, child, rights of the child, international conventions.*